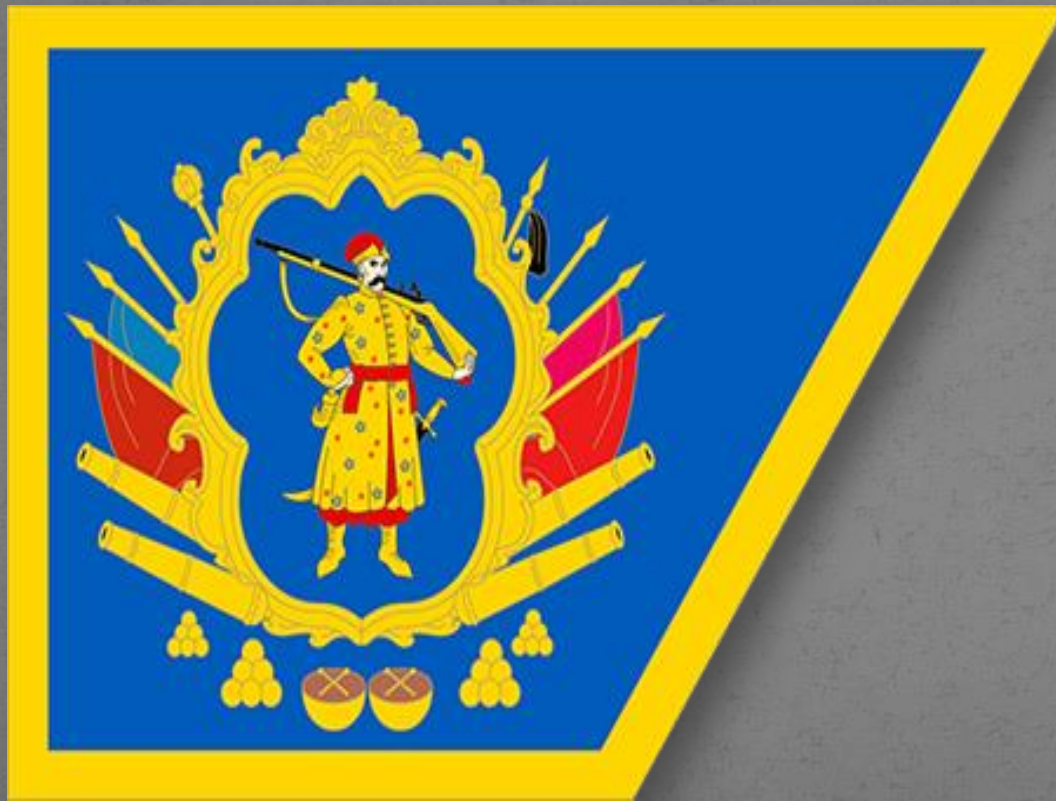

Тема: «Суспільно-
політичні процеси на
українських територіях у
середині XVII-кінці XVII
ст.»»

Українська національна революція
(середина XVII ст.).

Утворення Української козацько-
гетьманської держави

Характеристика національно-визвольної війни українського народу під проводом Богдана Хмельницького (1648 – 1657 рр.)

Мета - звільнити
Україну з-під влади
Речі Посполитої,
зГОДОМ —
сформувати власну
українську державу.

Причини національно-визвольної війни

Економічні:

посилення кріпосного гніту; погіршення становища міщан через свавілля польської адміністрації; зменшення реєстрового козацтва до 6 тис. осіб.

Політичні:

відсутність української державності; нерівність у правовому і політичному становищі української православної шляхти.

Національно-релігійні:

утиски православ'я, братств і братських шкіл; поширення унії; політика спольщення населення.

Зовнішньополітичні:

європейські країни, послаблені Тридцятилітньою війною (1618—1648 рр.), не втручалися в східноєвропейські процеси; сусіди Польщі — Московська держава, Швеція та Туреччина — зацікавлені в послабленні Речі Посполитої.

Характер - Антифеодальний національно-визвольний під релігійними лозунгами.

Рушійні сили:
Козацтво, селянство,
міщани, дрібна
шляхта та
православне
духівництво.
Провідник Богдан
Хмельницький

Союзники:
Кримське ханство

I період – перші перемоги – 1648 – 1649 рр.

- Перемога під Жовтими Водами (05-06.05.1648 р.);
 - Під Корсунем (16.05.1648 р.);
 - Під Пилявцями (11-13.09.1648 р.);
 - Мир під Зборовом (08.08.1649 р.)

Утворено Українську козацьку республіку.

**НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНА ВІЙНА
УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ**

- Похід козацького війська, очолюваного Богданом Хмельницьким у 1648 р.
- Визначні перемоги козацького війська у 1648 р.
- Інші визначні битви Національно-визвольної війни
- Українська козацька держава за Зборівським договором 1649 р.
- Полкові міста

53
кілометри

II період – великі втрати – 1650 – 1653 рр.

- Вдалий похід у Молдову (1650 р.) – угода з Василем Лупулом;
- Поразка під Берестечком (18-30.06.1651 р.)
- Татари захопили Хмельницького в полон.
- Мир під Білою Церквою (18.09.1651 р.)
- Перемога під Батогом (22-23.05.1652 р.);
- Відновлено Зборівський мир 1649 р.
- Мир під Жванцем (05.12.1653 р.)

*Мал. Бій під Берестечком.
Орленов А. О.*

III період – переговори та союз із Москвою – 1654 – 1655 рр.

Москва оголосила війну
Речі Посполитій;
Переговори з Московією
(XII.1648 – IX.1653 р.).
Козаки присягнули на
вірність московському
царю;
Переяславська рада
(08.01.1654 р.)

Розробка проекту
договору з Московією (I-
II.1654 р.);
Укладено договір з
Москвою (21.03.1654 р.)
– «Березневі статті»;
Московська держава →
«Віленське перемир'я»
← Річ Посполита
(24.10.1656 р.)

IV період – пошук нових союзників, поразка – 1656 – 1657 рр.

Угода з Трансільванією, Юрієм II Ракоці (08.10.1656 р.);
- Юрій II Ракоці виступив на Галичину (XII.1656 р.);
- Угода зі Швецією, Карлом X Густавом (I.1657 р.);
- Перемоги україно-угорських військ у Польщі, на Волині, Поліссі, Поділлі (весна 1657 р.);

Поразка Юрія II Ракоці (VI-VII.1657 р.);
- Смерть Богдана Хмельницького (27.07.1657 р.);
- Поразка козаків у Трансільванії (VII.1657 р.)

Наслідки Національно-визвольної війни українського народу:

- ❑ Відродження Української держави, відокремлення Війська Запорізького від Речі Посполитої;
- ❑ Ліквідація кріпосної залежності селянства;
- ❑ Об'єднання народу навколо гетьмана і козацької старшини;
- ❑ Перетворення козацтва на політичну еліту держави, привілейований стан;
- ❑ Україна посіла вагомим місце у міжнародних відносинах тогочасної Європи.

Становище в Гетьманщині після смерті Б. Хмельницького. Поділ України на Правобережну і Лівобережну

- ❑ Польську шляхту як панівний клас замінило козацтво;
- ❑ Селяни здобули особисту свободу, право розпоряджатися власним майном, переселятися коли й куди завгодно;
- ❑ Старшина перетворилася на земельних магнатів, що спричинило конфлікти з козацькою біднотою;
- ❑ Селянські повинності на користь Війська Запорозького: забезпечення транспортними засобами, провізією, сплата податків;
- ❑ Серед козацької старшини тривали суперечки щодо можливого зовнішньополітичного партнерства: залишатися з Москвою, повертатися до Речі Посполитої чи шукати союзника серед інших держав.

Руїна 1657-1687 рр.

Період від смерті Богдана Хмельницького до початку гетьманування Івана Мазепи характеризувався внутрішньою боротьбою козацької старшини за владу та іноземним вторгненням в Україну

Гетьманування Івана Виговського (1657—1659 рр.)

Активізував зв'язки з Кримом, Швецією, Польщею;

Зміцнив становище козацької старшини та православної шляхти, роздаючи землі, що призводило до зростання соціальної напруженості;

Придушив повстання полтавського полковника М. Пушкаря та Я. Барабаша, підбурюване Москвою (1658 р.) .

- ✓ Підписав Гадяцький договір (1658 р.) із Річчю Посполитою, що спричинило російсько-українську війну.
- ✓ У жовтні 1659 р. зрікся гетьманської булави, передав її вже обраному новому гетьманові Ю. Хмельницькому та виїхав до Польщі

Гетьманування Юрія Хмельницького (1659—1663 рр.)

- Переяславські статті 1659 р. з Москвою
- Слободищенський трактат 1660 р. з Польщею

Гетьмани розділеної України

Правобережна Україна

Гетьман
Юрій Хмельницький
1657, 1659 - 1663

Гетьман
Павло Тетеря
1663-1665

Гетьман
Петро Дорошенко
1665-1676

Лівобережна Україна

Гетьман
Іван Брюховецький
1663-1668

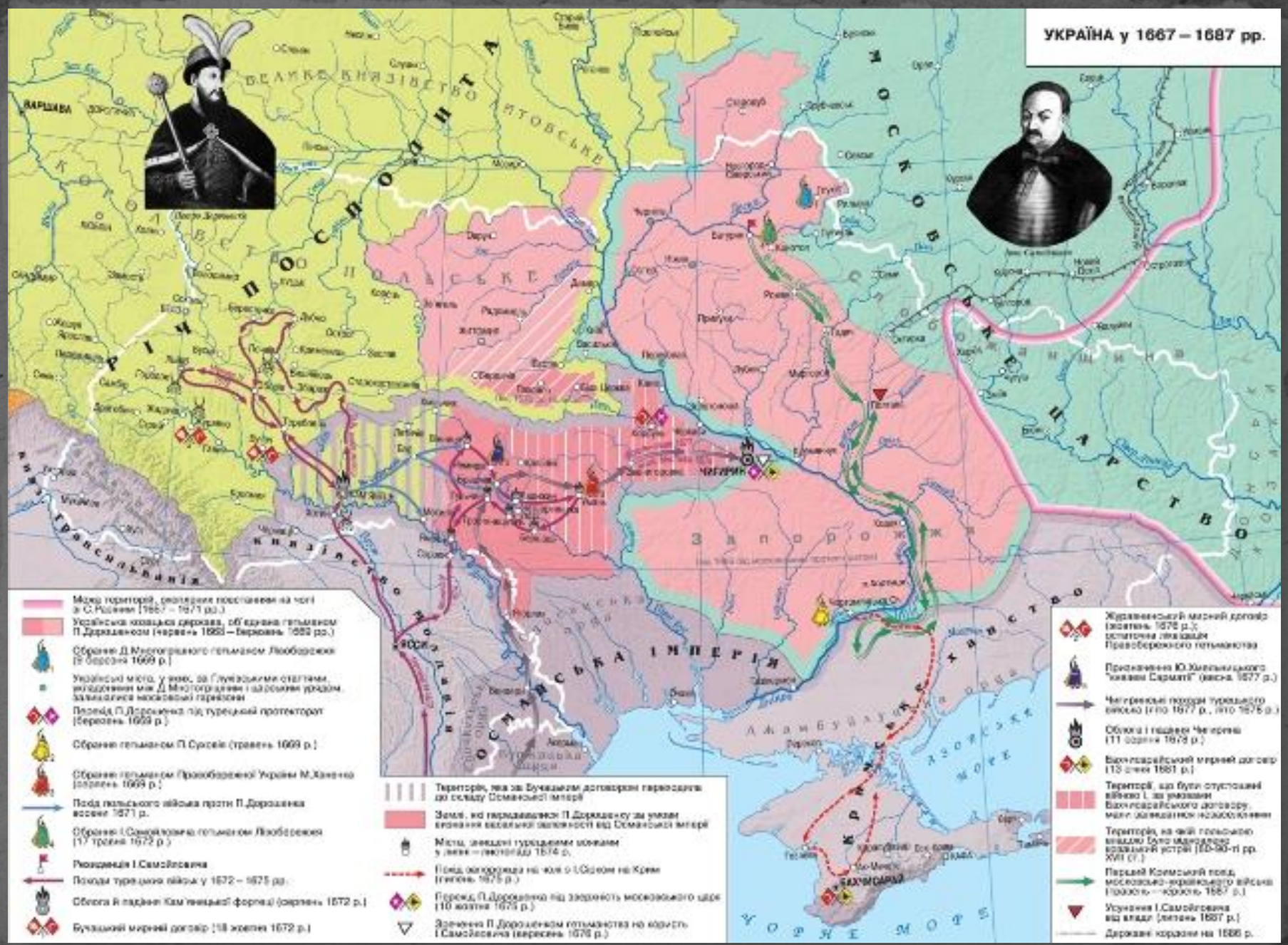
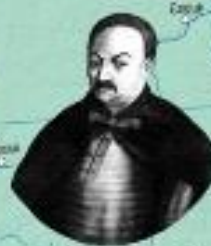
Гетьман
Дем'ян Многогрішний
1668-1672

Гетьман
Іван Самойлович
1672-1687

Поділ України між Московською державою та Річчю Посполитою

- Андрусівське перемир'я 1667 р.
- Правобережна Україна відходила Польщі, Лівобережна Україна залишалася за Московською державою. Київ тимчасово контролював лівобережний гетьман, згодом він мав відійти Польщі. Запорозька Січ перебувала під спільним контролем обох держав.

- Межа території, територія повністю на користь С. Росії (1667 – 1671 рр.)
- Українська козацька держава, об'єднана під проводом П. Дорошенка (червень 1669 – березень 1682 рр.)
- Обрання Д. Многогрішного гетьманом Лівобережжя (16 березня 1669 р.)
- Українські міста, у яких, за Глухівськими статтями, встановлено між Миколаївським і нащобами дружин, зазначених козацьких гаремів
- Польща, П. Дорошенко під турецький протекторат (березень 1669 р.)
- Обрання гетьманом П. Орлика (травень 1669 р.)
- Обрання гетьманом Правобережної України М. Ханенка (лютий 1669 р.)
- Похід польського війська проти П. Дорошенка (весінь 1671 р.)
- Обрання І. Самойловича гетьманом Лівобережжя (17 травня 1672 р.)
- Польща, І. Самойловича
- Походи турецького війська у 1672 – 1675 рр.
- Облога й падіння Кам'янецької фортеці (серпень 1672 р.)
- Буковинський мирний договір (18 жовтня 1672 р.)

- Територія, яка за Буковинським договором повернулася до складу Османської імперії
- Землі, які герцогиня П. Дорошенку за умови вступу владної залежності від Османської імперії
- Міста, зведені турецькими військами у липні – вересні до 1674 р.
- Похід козацького війська на Київ (липень 1675 р.)
- Перехід П. Дорошенка під заступництво московського царя (10 жовтня 1675 р.)
- Зречення П. Дорошенком гетьманства на користь І. Самойловича (вересень 1676 р.)

- Жиданівський мирний договір (жовтень 1676 р.); остаточно скасований Правобережним гетьманом
- Призначення Ю. Якимовича гетьманом Східної України (липень 1677 р.)
- Чернігівський похід турківського війська (літо 1677 р., літо 1678 р.)
- Облога й падіння Чернігів (11 жовтня 1678 р.)
- Варшавський мирний договір (13 січня 1681 р.)
- Територія, яка була отримана військом І. Самойловича за умови Варшавського договору, який скасовано козацьким гетьманом
- Територія, на якій повністю владно було відновлено козацький устрій (162-80-ті рр. XVII ст.)
- Перший Комісійний похід московсько-українського війська (Глухів – Київ – жовтень 1687 р.)
- Уступлення І. Самойловича від влади (липень 1687 р.)
- Державні кордони на 1686 р.

Вічний мир 1686

Кордон між Річчю Посполитою та Московською державою пролягав по Дніпру. Південна Київщина та Брацлавщина залишалися нейтральною зоною Запорожжя відходило Москві. Річ Посполита за викуп відмовлялася від Києва. Спільна боротьба з Туреччиною та Кримським ханством

Результати й наслідки Руїни

- ❖ Правобережна Україна розорена й спустошена
- ❖ Московська держава укріпила позиції в Україні
- ❖ Активне заселення Слобідської України переселенцями з Правобережжя

- ❖ Почалася суспільна криза Речі Посполитої, що завершилася загибеллю Польської держави наприкінці XVIII ст.
- ❖ Туреччина зазнала поразки від Священної ліги, що призвело до її занепаду у XVIII ст.
- ❖ Московська держава вийшла з Руїни ослабленою, її внутрішнє становище вимагало перетворень